

Erih
Koš
VRAPCI
VAN
PEA

LEKTIRA
NARODU

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
20

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
20

Erih Koš
VRAPCI VAN PEA

Izdavač:
Mas Media Sarajevo
Fond otvoreno društvo BiH

Za izdavača:
Emina Šukalo
Dobrila Govedarica

Urednik biblioteke:
Nenad Veličković

Pogovor:
Ružica Marjanović

Ilustracija na naslovnoj strani:
Vincent Van Gogh,
Studije mrtvih Vrabaca, 1889.

Korektura:
Sandra Zlotrg

Prema izdanju:
Erih Koš, "Vrapci Van Pea",
u: Veliki Mak, Vrapci Van Pea, Imena,
Izabrana prozna dela Eriha Koša,
treća knjiga, ur. Vuk Krnjević et al.,
Prosveta, Beograd, 1983.

Dizajn-koncept:
Asim Delilović

DTP:
Boriša Gavrilović

Tiraž:
2000 primjeraka

Erih Koš

VRAPCI VAN PEA

Sarajevo, 2018.

I

Vrapci Van Pea; mužjaci, ženke i mladunci, svi, svi do jednoga, sve mnogobrojne, mnogočlane vrapčije porodice, sva jata i sav njihov pernati nakot, uništeni su i istrebljeni poslednjeg dana meseca liua. Učinjeno je to krajem proleća, dakle, ili tačnije, početkom leta, onog najpogodnijeg dana kad je, na osnovu dobro proučenih uslova i utvrđenih okolnosti, sa sigurnošću moglo biti zaključeno da živih, oplodjenih vrapčijih jaja više nije bilo u gnezdima, a mladunci su, naučivši da lete i napustivši svoja skrovita staništa pod strehama i u granama drveća, bili već odviše porasli da bi mogli da se sakriju. Sve to, ceo taj obiman i, kao što će se videti, nimalo lak i jednostavan posao, obavljen je samo za jedan dan, pa i manje od toga, za jednu obdanicu u stvari, koja je krajem pomenutog meseca u Van Peu iznosila jedva nešto više od četrnaest časova. Takvim svojim dejstvom, veštima-

ma i dobrom organizacijom kojom se odlikovala, akcija istrebljenja vrabaca u Van Peu postala je uzorom i ostalim mestima pokrajine Sin Šijen, pa i susednim, bližim i daljim oblastima: Ho Hjanga, Fu Čoa, Kong Honga i drugih. I svi su je sledili.

Ostao je zabeležen gotovo ceo tok ovog važnog i zanimljivog poduhvata – kako je počeo i kako se završio – i na osnovu sakupljenih podataka ne bi bilo teško predstaviti ga i prikazati celog, od početka pa do kraja. Vođeni su o njemu zvanični zapisnici, sačuvani su članci i vesti u novinama, živa je još većina njegovih učesnika, postoje u arhivama mnogobrojna svedočanstva o njemu, pa ipak, i pored svega toga, mada je otada proteklo srazmerno malo vremena, oni koji bi hteli da pišu istoriju ove akcije i pokušali da otkriju njene korene i početke ne bi lako mogli da utvrde kako se misao i odluka o njoj začela, šta joj je sve prethodilo i, naročito, šta je ljude opredelilo da se na nju odluče. Uostalom, poznato je da sećanja, kao i boje, imaju svojstvo da blede, da se spajaju i prožimaju, gutaju, pa i proždiru jedna drugu. Svaki protekli dan pokriva sećanja novim slojem utisaka i uspomena, i zaista je posle izvesnog vremena teško odrediti šta je bilo pre, a šta posle. Još češće biva da ono što je bilo posle toliko prekrije ono što je bilo pre te izgleda kao da prvoga nikad nije ni bilo. Tako sve to što je, potonuvši u prošlost, zaboravljeno, prekrije veo legende, koja, čudno, u težnji da izvesne događaje i zbivanja objasni i približi razumu, te iste događaje prekriva i obavija baš maglom mašte i velom predanja.

Zna se, na primer, da je o rodu ptica o kojima će biti reč gotovo oduvek među svetom bilo izvesnih predrasuda za koje, pošto nije jasno gde im je izvor i odakle su potekle, izgleda kao da su oduvek postojale, pa i nastale sa rođenjem prvog predstavnika te vrste. Deca su se oduvek zabavljala gađajući ih iz prački, a i sada rado potežu kamenjem na njih i odrasli ljudi, naročito kad ih niko ne posmatra. Seljaci ih plaše strašilima i rasteruju klepetušama, a ptičari, kad im se slučajno uhvate u razapete zamke ili upletu u mrežu, ljute se, psuju, istežu im i zavrću vratove. Nisu

na ceni. Svi ih smatraju najobičnijim pticama niže vrste i najprostije rase, prljavim, ružnim, brbljivim, proždrljivim, nezasitim i sebičnim, putenim, nemoralnim i odviše vrelim u ljubavi, a uz to nekorisnim, nepotrebnim i štetnim. Pa i njihova imena: vrabac, dživdžan, bravac, pipac, svrabac, kao i ona na drugim jezicima, sve poslovice, (o vrapcu u ruci i golubu na krovu, na primer), sva verovanja, znanja i predanja u vezi sa njima ne zvuče lepo i ne govore njima u prilog.

I zaista sve to, svi ti podaci i karakteristike, ubeđenja i predubeđenja, odnoseći se uvek na nešto zlo i sramotno, a nikad ni na šta dobro i prijatno, mora da su pripremili buduće događaje kao što duboko oranje i dobro đubrivo pripremaju i uslovljavaju dobru žetvu. Ali, da bi žito rodilo, pripreme nisu dovoljne; ono ne rađa iz uslova već iz semena, iz zrna koje je neko posejao, ili, ako hoćete, iz čovekove ruke koja ga je bacila. Iz čije je ruke poletelo prvo zrno mržnje, u čijoj je glavi proklimala prva misao o njihovom uništenju i istrebljenju i čiji su prsti prvi pokrenuli akciju usmerenu ka "konačnom rešenju pitanja vanpeških vrabaca" takođe nije sasvim jasno i, mada je reč o događaju nama gotovo savremenom, sva mišljenja u toj stvari nisu podudarna, ni svi podaci saglasni. Uostalom, možda su u pravu oni koji tvrde da to u takvim i sličnim prilikama i slučajevima i nije važno, a još manje presudno. Kad sunce toliko osuši travu da u njoj usahne svaki sok, zna se da će ona najzad planuti jednoga dana. Svejedno je, dakle, ko je požar neposredno izazvao; nepažljivi pastir ložeći vatru ili slučajni putnik prolaznik bacajući neugašeni opušak. Kad se takva ognjena sila razbukti, gotovo ne izgleda verovatno, a ni moguće, da ju je slaba ljudska ruka izazvala i njeno učešće čini se nevažno u poređenju sa posledicama koje su u međuvremenu nastale. Da li je značajno čiji je slučajni povik gore, visoko u planinama, stresao sa grane snežni prah koji je, klizeći naniže, porastao prvo u grudvicu, a zatim u golemu snežnu lavinu koja je zatrpalala kuće i sela u dolini? Da li je važno ko je prvi iz bojnog poretka dveju suprotstavljenih vojski pustio strelicu ili opalio metak koji je po-

vukao za sobom druge, izazvao razgaranje bitke i tutnjavu svih velikih i malih oružja i oruđa? Običaji se očigledno menjaju, i dok su nekad velike bitke otpočinjale samo zato da bi bili zapaženi i upamćeni oni koji su ih zametali, u novije vreme oni koji pokreću ratove vole da to čine neznano, tajno gotovo, neprimetnim pritiskom dugmeta. Ljudi su uvideli da su važnije posledice od uzroka, jer, kad već usledi posledica uzrok je najčešće sasvim nevažan i sporedan. I mada tragovi sve više i sve očiglednije pokazuju kada su i kuda ratovi vođeni, sve manje se želi da zna kako su i zašto otpočinjani. A tako je nekako i sa akcijom istrebljenja i uništenja vrabaca Van Pea, o kojoj će ovde biti reč. Uostalom, izvor i poreklo svih krupnijih događaja i značajnih pojava uvek su nekako nejasno, sudbinski uslovljeni i određeni, kao što su, najčešće, i sva očinstva do te mere neizvesna, nesigurna i nedokaziva, da se više utvrđuju sličnostima i nagoveštajima suseda i poznanika no stvarnim dokazima. A pošto su savremenici susedi i poznanici istorije, valja se i u ovoj prilici osloniti na njihova mišljenja, ma koliko se razilazila i razlikovala.

Tvrđilo se, na primer, da je akciju izmislio i pokrenuo Kung Pe, gradonačelnik Van Pea lično, koji je, kako se govorilo, sem već pominjanih razloga, ubeđenja i predubeđenja, imao još i jedan naročiti, lični povod da hajku pokrene: kao dečak, gađajući iz pračke vrapce, ne da bi ih lovio koristi radi, kao što to kopci i mačke čine, već da bi se poput ostalih svojih vršnjaka zanimao gađanjem i zabavljao ubijanjem, tako je snažno potegao oblutkom o jedan zid da se kamen odbio i pogodio ga u čelo. Otada su mu ostali: na čelu krupna čvoruga, koju je pokrивao i prikrićvao crnim pramenom oborene kose, i u narodu nadimak I Jen (Jednorogi) koji nije mogao da sakrije. Čekao je četrdeset godina, kažu, i kad je najzad postao gradonačelnik koristio je prava i mogućnosti koje mu je davao položaj i tako se osvetio svojim vrapčijim zlotvorima da u celom gradu nijedan nije ostao da bi mogao da kuka i zapeva za istrebljenim članovima svoga roda. Tako je bilo po jednoj ispričanoj verziji.

Druga tvrdi da je akcija potekla od glavnog ekonomista i vrhovnog magacionera gradskih žitnih zaliha, debelog Ti Čanga, koji je, godinama kradući državno i gradsko žito, zobljući ga polako sa svojom porodicom, a prodajući ga brže gradskim trgovcima, provrteo najzad toliku šupljinu u njemu da se od nje više nije videla gomila. Osećajući da će ga najzad uhvatiti i kao opasnog zločinca javno, na glavnom trgu, krivom sabljom gradskog krvnika skratiti za sopstvenu glavu, dosetio se da krivicu za svu štetu pripiše vrapčijim jatima, optužujući ih da su pozobala cela brda žita sa tavana magacina i sa ponjava na kojima su se sušila. Galama i vika koju je nadigao, onako grešan i uplašen, nadglasila je i cvrkut brbljivih vrapčijih jata i našla put do uva građana i njihovih gradskih predstavnika, koji, videvši veličinu štete, da bi zaštitili sebe i čestitog Ti Čanga, odlučiše da kazne krivce i pokrenu akciju za uništavanje vrapčijih štetočina.

Treća priča, najverovatnija jer je najplemenitija i zvanična, odnosi se na Hu Sina, sekretara gradske uprave.

Sedeo je, kažu, odmarajući se u bašti svoje kuće posle napornog rada i skromnog ručka. Bio je kraj proleća, sunce je već dobro grejalo i Hu Sin bi se pod zracima koji su ga milovali, nakađen mirisima cveća u vrtu i vočki u cvatu, zaista prijatno osećao, da ga jednako nisu morale misli o nevoljama grada i mukama gradskih stanovnika. Otkako je Kung Pe postao predsednik odbora, a on sekretar, urađeno je u varoši niz lepih, dobrih i mudrih stvari. Opravljene su stare gradske zidine, a podignuto i nekoliko novih kula. Svuda po bedemima namešteni su stari i novi topovi, lepim spomenicima ukrašeni su svi gradski trgovi, a mnoge javne zgrade umetnički ispisanim parolama. O svim praznicima grad je iskićen zastavama, a gradskim ulicama prolaze povorke sa muzikama i bubnjevima. Nabavljeno je i nekoliko velikih buradi iz kojih za vreme vrelih letnjih dana gradski čistači prskaju prašnjave gradske ulice i dvoje kola kojim gradski strvoderi odvlače leševe lipsalih životinja. Smanjen je broj pacova, stenica, komaraca i muva, mnogobrojnim govorima, predavanjima i kursevima,

znatno je ublažena glad za znanjem, ali, i pored svega što je urađeno, glad telesna još nije uklonjena ni izgnana iz varoši. Toliko se zavukla u pore grada da ni on, mudri Hu Sin, ne zna kako bi je i na koji način uklonio. Sve što se u gradu proizvede: svileni šalovi, obuća od bivolje kože, nameštaj od bambusa, grnčarija, noževi, srpovi i potkovice, ogledalca i ukrasi od kostiju i žada, sve to odlazi za hranu, prodaje se za žito i pirinač pre svega, pa ipak nikako da dotekne i da se dovoljno hrane nakrmi. Seljaci se pravdaju da donose sve što imaju, i više no što mogu, ali grad je ala koja se ne može nahraniti ni nasititi; sve što se sipa u njegovu ždrelo propada kao u bure bez dna. "Suviše vas se namnožilo!" – žalili su se. "I stalno vas je sve više. Tek što zadovoljimo jedan deo a on se već utrostručio. Ne možemo sa vama da izdržimo trku!" Mudri Hu Sin i sam je dobro znao da je to tačno. U gradu opet nema dovoljno žita. Morao je da smanji sledovanje pekarama, a baš danas, vraćajući se kući, naišao je na decu koja su, sedeći na pragovima svojih kuća, tamnim očima gladno pratila njega i pogaču koju je nosio pod miškom. Nije izdržao. Vratio se i svakom detetu otkinuo po jedno parče. Znao je: to što je preostalo neće biti dovoljno za njega i njegovu porodicu; moraće slagati ženu da nije dobio više, pa se odreći i svoga dela. Ali nije mogao drugačije. Toliko su ga progonile dečije oči i njihova usta, širom otvorena kao u gladnih ptića. Trebalo bi zaista da nas je manje, da nas se manje rađa, mislio je. Seljaci imaju veća prava na decu; oni svojim radom i znojem hrane i poje nas građane. Ali kako uskratiti to zadovoljstvo svetu kad su deca svačija najveća životna radost i uteha, i kako on da to preporuči svojim sugrađanima kad i sam voli decu i ima ih već troje, a on i žena srazmerno su još mladi i mogli bi ih imati još toliko.

Otvorio je oči. Pogled mu se ustavio na stolicu i na zdeli u kojoj je ostalo omanje parče hleba za večeru i sutrašnji ručak. Ali ni njega nije bilo. I ono je nestalo za trenutak, koliko je zatvorio i otvorio oči, a u zdeli je jedan proždrljivi vrabac kupio i preostale mrvice. Malo podalje, na stazi, njegova vrapčija braća raznosila

su poslednje komadiće. Oni koji su se već podmirili i dobro nabili trbuhe čučali su na granama i gledali otud izazovno i drsko, a svu tu štetu učinilo je svega nekoliko njih, štoto se kaže: dok je okom trepnuo!

Nijedna šteta i nijedno zlo ne nastaju uzaludno, a samo nemudri besne i očajavaju. Hu Sin je sačekao da vrabac pokupi i poslednje mrve sa zdele i onda se polako, razmišljajući, vratio u kuću. Te večeri jela se za njegovom trpezom samo vruća kaša, a sutradan, dok se opružen u naslonjači odmarao u vrtu, u zdeli na stolu opet se našlo parče hleba, tačno izmereno, teško ravno šest merica. Pretvarao se da spava, ali su mu oči bile poluotvorene i posmatrao je između spuštenih trepavica. Sunce se blešteći odbijalo od gleđi na glinenoj zdeli. Sa najbliže grane palo je nekoliko latica beloga cveta. Bumbar, koji je cvetove oplodavao, poleteo je prevaren za njima i zujeći kružio neko vreme oko stola. Onda se sa najbliže grane spustio na stazu jedan vrabac i, primičući se kratkim, smešnim skokovima, oprezno izvirivao glavom na sve strane. Osmelio se da skoči na klupicu, zatim na trpezu. Stojeći na ivici klatio se malo, održavajući ravnotežu krilima, skočio je još dva-triput i uspeo se na zdelu. Pogledao je čoveka koji je spavao, nagnuo se napred i kljucnuo hleb. Otkinuo je parče i progutao ga, a mudri Hu Sin je u ruci okrenuo peščani sat koji je u tom trenutku počeo da puni donju komoru. Vrabac je još nekoliko puta kljucnuo oprezno, osvrćući se na čoveka u naslonjači, a onda se drsko ispeo na hleb i žestoko počeo da ga čupa. Odmah zatim, kao da je samo čekalo taj znak, spustilo se sa grana celo jato. Nisu se više plašili, niti su vodili računa o čovekovoju blizini. Ključali su po hlebu ravnomerno, kao čekićima po nakovnju, tukli su kljunovima i udarali nogama. Otkinute komadiće odnosili su i halapljivo ih dovršavali na granama. Poslednji je pokupio mrve sa zdele, pa je i on prhnuo. Hu Sin je otvorio oči. Za svega šest minuta deset vrabaca pojelo je svih šest merica hleba.

Hu Sin je i sledećih dana nastavio da vrši svoje čudne opite i ispitivanja. Otišao je do jednog trgovca i priča kaže da je za celu

svoju ušteđevinu kupio vreću žita. Trgovac ga je gledao začuđeno i podozrivo. Pitaو se: da li to mudri Hu Sin želi da ga iskuša i prijavi vlastima zbog trgovine kradenim žitom ili možda zna da će skočiti cena brašnu pa stvara sebi zalihe? Oba pitanja pročitao je Hu Sin u trgovčevim očima, ali nije hteo da odgovori. Čuteći je natovario vreću na svoja slaba pleća i, onako krivonog, uputio se šepajući kući. Prvoga dana prostro je vrapcima deset merica žita. Pojeli su ga! Sutradan je udvostručio količinu. Ni zrna nije ostalo! Žena, koja je zabrinuto posmatrala šta muž radi, ćutala je samo zato što je, verujući njegovoj mudrosti, mislila da je to što on čini deo nekog tajanstvenog verskog obreda i najbolji način da se uloženo vrati sa velikim dobitkom. Šestoga dana cela vreća je ispražnjena, a Hu Sinu nije pošlo za rukom da do kraja utvrdi koliko žita vrapci mogu da pozobaju za nedelju dana. Izgledalo je da njihovi stomaci nemaju dna.

Hu Sin obuče tada čiste haljine, opru noge, obu nove papuče i onako hrom u levu, iskrivljenu nogu, uputi se gradonačelniku Van Pea. Na komadu pergamenta tačno je izveo račune. Jedan vrabac za jedan sat može da pojede mericu žita, a pošto dan u proseku traje dvanaest časova, vrabac za dan može da pozoblje tačno toliko merica žita. Deset vrabaca deset puta toliko. Stotinu, odnosno hiljadu vrabaca stotinu i hiljadu puta više. I tako dalje. Stotine hiljada, a možda i milioni vrabaca – ko zna koliko ih ima u Van Peu – mogu da pojedu stotine hiljada, pa i milione merica žita, više od polovine onoga što troši grad sa svim svojim stanovnicima i što proizvodi cela oblast Sin Šijen koja ga hrani. Izlazilo je da su građani delili svoju hranu sa vrapcima, da su njihova deca delila svoj hleb sa vrapčijom i, ma koliko to bilo neprijatno, pitanje se jasno postavljalo: jedni ili drugi? Za jedne i za druge više nije bilo mesta na zemlji.

Sekretar gradske uprave Hu Sin zastao je tu i sačekao da izumre i odjek njegovih reči. “Što se mene tiče” – rekao je, poklonivši se pred gradonačelnikom Van Pea – “uza svu svoju ljubav premapticama ipak pretpostavljam zdravlje i sreću naših građana”.

Tako je i otišao toga dana, da bi već sutradan izjutra hitno bio pozvan da se ponovo javi gradonačelniku.

II

Tu je, eto, i kraj pričama i predanjima. Sve ostalo što će uslediti zasniva se samo na proverenim činjenicama.

Idući njihovim tragom, postupkom istoričara koji se drže pisane reči, reklo bi se da se za prvi pisani dokumenat koji se odnosi na akciju uništavanja i istrebljivanja vrabaca Van Pea može smatrati članak koji se u glavnom mesnom listu pojavio šest meseci ranije, svega nekoliko dana posle pomenute, istorijski neutvrđene posete gradskog sekretara Hu Sina gradonačelniku Kung Peu.

U stvari, u vreme kad je objavljen, članak mora da je bio sasvim neupadljiv i niko nije mogao naslutiti da će biti smatran pretečom, pa i začetnikom jedne akcije od tolikog značaja. Izgledao je tako suv i nepraktično naučan! Ali zar se u času detetovog rođenja mogu predvideti njegova budućnost i docniji razvoj? I mogu li se kriviti oni koji, videći pred sobom onako malo, bespomoćno i bezazleno biće, nisu predskazali u kakvog će se on gorogana docnije razviti.

Objavljen na naučnoj strani, pri dnu lista i pod neupadljivim naslovom "O ptičijim rasama", članak je govorio o važnosti, čistoti i broju rasa uopšte, a učio čitaoce da na zemlji živi više od dva deset hiljada raznih vrsta ptica koje se mogu podeliti u nekoliko važnijih redova, porodica i rasa: grabljivice, puzačice, vikačice, pevačice, golubovi, koke, trkulje, močvarice, plovuše, a ove opet na: nojeve, pingvine, rode, gnjurce, pelikane, kormorane, čaplje, labudove, galebove, papagaje, sove, vrane, vuge, zebe, senice, grmuše, muharice, strnadice, svračke, slavuje, ševe, laste, kosove, detliće, drozdove i vrapce. Opisujući svaku od ovih vrsta, upoznavajući nas sa njihovim osnovnim rasnim osobinama, rasprostranjenošću, načinom života, vrstom ishrane, množenjem i tako

dalje, članak, onako uzgred, u jednom odeljku obaveštava: “Što se tiče naših, nama toliko poznatih, gradskih, kućnih i poljskih vrabaca, treba ukazati da oni predstavljaju rasno nečistu vrstu, nastalu dejstvom raznih degenerativnih uticaja. Ne raspolažući plemenitim svojstvima kojim se odlikuju ostale ptice, naročito pevačice, oni su, u cilju samoodržavanja, razvili niz negativnih crta (strasnost, putenost, lukavost, drskost, upornost, pritvor-
nost, gramzivost) koje ih, mada niže i inferiornije, čine opasnim za više ptičije vrste, pa i za najčistije rase koje postepeno ali si-
gurno potiskuju iz gradova i sela oduzimajući im životni prostor, preteći da postanu ne samo najbrojnija ptičija rasa već, možda uskoro, i jedina preostala rasa ptica.”

To je bilo sve što se u vezi sa tom temom šest meseci unazad moglo naći u listovima.

Zatim nekoliko dana uzastopce ničeg nije bilo.

Pisalo se o svemu i svačemu. O ratovima i neobičnim prirodnim pojavama, o svetskim nevoljama i nesrećama i o uspesima i na-
pretku Van Pea i njegovih građana. O svim vrstama ljudi i životi-
nja dakle, čak i o pacovima, stenicama, muvama i komarcima, ali i sivim, prašnjavim, neuglednim kućnim i uličnim vrapcima kao za inat malo ili nimalo, sem ako se uzmu u račun i tako slučaj-
ne, sitne beleške kao što je, na primer, ona u rubrici “Prošarice” istoga lista, a u kojoj se na pitanje: “Koja je životinja najproždrlji-
vija?” – odgovara kratko: “Jedna od najmanjih i naoko najbezna-
čajnijih – poljski i kućni vrabac!” Ili, svakako bez veze sa ovim, mala šala u ilustrovanom dečijem listu “Tin Cin” u kome je, u zabavnom uglu za najmlađe, objavljen crtež pagode okružene trešnjama u cvatu, ispod kojeg je pisalo: “Nađite proždrljivca!” Bila je to poznata dečija igra, skrivalica, i onaj ko bi sliku malo izvrnuo i pažljivo je razgledao otkrio bi među granjem – vrapca. U istom listu, u nekom od narednih brojeva, pod grafikonom ukrštenih reči, u zadatku 14, vodoravno, tražio se pravilan od-
govor na pitanje: štetočina? A odgovor je u svakoj prilici davao rešenje: vrabac!

Takve i slične igre mogle su se u to vreme naći gotovo u svim mesnim listovima. U "Pao Kvangu", drugom po snazi i značaju, "Ming Žiu", trećem po uticaju, i tako dalje, sve do sportskih novina, pa i do tako usko stručnih i specijalizovanih listova kao što su "Napredni vatrogasac", "Novi lekar" i muzički časopis "Naša pesma" koji se kritički osvrtao na vrapčiji cvrkut. Mesec dana docnije, u novom izdanju odgovarajućeg udžbenika za osnovne škole, u odeljku ptice i u pododeljku: vrabac pokućar, domaći vrabac (*Passer domesticus*) i poljski ili brdski vrabac (*Passer montanus*) pisac je, zamerivši uzgred naučnicima ornitolozima što su dosad klasu ptica delili na trkačice, letačice, grabljivice i pevačice (u koje su ubrajali i vrapce!), umesto da ih prirodno, praktično i zdravorazumski podele na korisne i štetne, izneo da su vrapci najbrojnija rasa ptica. "Nemajući svoje prave otadžbine, držeći se vulgarno materijalističke devize: gde je dobro tu je i otadžbina, raširili su se postepeno po celom svetu, mada ih isprva nije bilo u Americi, u Australiji i Okeaniji. Ljudi, bolećivi prema pticama, ne znajući za štetne osobine vrabaca i pritivornu njihovu prirodu, preneli su ih na sve kontinente, a oni su svugde umeli da se snađu zahvaljujući svojoj izvanrednoj sposobnosti prilagođavanja, malim potrebama i skromnim zahtevima u odnosu na čistoću, komfor i kulturu stanovanja. Kućni i poljski vrapci, za razliku od većine ostalih ptica, gnezde se u svim šupljinama, pod strehama, na drveću i u žbunju, uvlače se u tuđa staništa, koriste se svim vrstama građe, pa ne prezaju ni od suvog izmeta. Zato se kućni vrabac može naći i u toplim predelima, kao što su Arabija, Indija, Afrika i Južna Amerika, a u isti mah i u Kanadi, Norveškoj, Finskoj, na Aljasci i u Sibiru. Ta parazitska rasa uvek se drži ljudskih naselja i, budući da se najviše hrani žitom, sledi čoveka svuda gde ovaj žito seje, ne vodeći nimalo računa o potrebama i interesima svog ljudskog dobrotvora. Šta više, taj Juda uvek je najproždrljiviji baš onda kad je žita najmanje, a godina najslabija. Dok čovek steže kaiš, štedeći svako zrno, vrabac pustahija slobodno i neštedimice bere plod sa još zelenih

njiva, gutajući sve što mu dođe pod kljun. Nenasit, on ne veruje nikome do sebi i svome trbuhu koji smatra najboljom i najsigurnijom ostavom. Ali, kad ne može da nađe bolju hranu, on nije probirač i hrani se tada svim vrstama otpadaka koje bi druga ptica čistije i više rase prezrela, pristajući radije da lipše no da ih se takne. Bez stida i zazora rije po đubretu i kopa po smetljištima, raznoseći prljavštinu, kužne klice i bolesti. Ume da se snalazi u svakoj prilici. Čak i u zoološkim vrtovima gde sa neverovatnom drskošću, bez imalo ustručavanja, stida i bolećivosti krade drugim pticama i životinjama svaku mrvu do koje može da dospe. I u blizini škola okupljaju se uvek velika jata vrabaca koji u školskim dvorištima nalaze načina da se dokopaju skromnih dečijih užina. I mada je svežder, on za razliku od ostalih korisnih ptica nerado lovi gusenice, crve i muve, svoju sabraču po štetočinstvu. Nedostaje mu i svaki estetski smisao, a svojom spoljašnošću ne predstavlja ukras vrtovima, baštama i ulicama Van Pea. Ružan je, malog, patuljastog rasta, bez svake elegancije i draži, krivonog, zatupastog kljuna, sitnih lukavih očiju. Perje mu je prljavo sivo i rđasto smeđe, čekinjasto grubo, a krila neskladna i kratka. Cvrkuće neprijatno, promuklo i prozuklo, a svojom stalnom, nametljivom potrebom da se ističe, kao pevačice bez glasa, sluha, skromnosti i mere, na dosadi je i na smetnji i ljudima i pticama podjednako.”

Nekako u isto vreme, u novom izdanju istorijske čitanke za narod i omladinu, čija se štamparska boja još nije čestito ni osušila, izneto je i slikovito pokazano da opravdana mržnja naroda prema rasi vrabaca nije ni nova ni skorašnja jer počiva na dubokim tradicijama. Otkriveno je, na primer, da je u staroj knjizi Ši Tung, čiji se rukopis brižljivo čuva u biblioteci Van Pea, zabeleženo da su vrapci svih vrsta, ceo njihov rod i nakot, osuđeni kao drski, prljavi i bezobzirni još u vreme cara Tang Jia koga su teško uvredili kad su, do tada primani ljubazno i sa čašću, hranjeni i pojeni sa carskih trpeza u dvorskim vrtovima, prhnuli iznad njegovog prestola baš u času krunisanja, dok je obrijanog temena čekao da

na njegovu glavu bude spuštena zlatna kruna, a jedan od njihovih predstavnika, pretekavši carskog prvosveštenika, spustio mu na golo teme deo svog tek svarenog ručka. Naljućen i ogorčen, pozleđen u svom dostojanstvu, car je naredio da te nezahvalne ptice smesta budu istrebljene u svem njegovom carstvu. I, što je naređeno, bilo bi i učinjeno, vrapci bi zaista bili uništeni u njegovoj državi u kojoj sunce nije zalazilo, da silni Tang Ji nije uskoro pao kao žrtva jedne dvorske zavere. Preostali vrapci spasili su se istrebljenja, razmnožili se ponovno, preplavili opet bašte, polja, ulice i trgove, pa čak i carske vrtove, ali je na njima ostalo carevo prokletstvo jer, kao što je poznato, carska se ne poriče.

Druga legenda pričala je o slavnom pesniku Li Taj Peu, koji je jednoga dana, šetajući svojom baštom, glasno govorio stihove tek ispevane pesme. Sve ptice odmah su začutale, ne krećući ni repovima da ni list ne bi pomerile i zaljuljale pod sobom, zamele sve, od ševe pa do slavuja, osluškujući zvuke ove pesme koja im se činila lepšom od njihove. Samo su brbljivi vrapci nastavili da cvrkuću i skakuću, da se tuku i prepiru kao da mu prkose ili mu se rugaju. Zaprepaštene, sve ptice oborile su glave od stida, a pesnik zaklopi usta kao korice knjige i bez reči vrati se pod krov svoje kuće.

Našlo se i u drugim čitankama i knjigama sličnih, zaboravljenih priča. O sebičnim, proždrljivim vrapcima koji su gladne i sušne dvadeset i druge godine dinastije Ming sa žrtvenika pred glavnim hramom pozobali sve žrtveno žito, doprinali da razljućeni bogovi sprže preostalu letinu i tako posredno skrivili smrt više od deset miliona ljudi. Ili o onim drugim, prljavim dživdžanima, koji su iz dalekih južnih oblasti preneli koleru kojom su se zarazili rijučići i ključajući po izmetu pa tako izazvali ne manji broj ljudskih žrtava. O vrapcima izdajnicima, koji su teško ranjenom junaku Čen Fu Jiu ključali ranu dok je, nemoćan da se brani, ležao na bojnopolju, i o onim drugim, novijim, koji su poslednjeg rata odali neprijateljima kretanje odreda Šen Duna, dok je ovaj prolazio poljima visoko poraslog žita.

Pisci članaka, urednici listova i sastavljači čitanki očigledno nisu bili bogate mašte, ugledali su se jedni na druge i potkradali se međusobno. Uostalom, biva tako da izvesna reč uđe u upotrebu, neko vreme postane opšta uzrečica i poštapalica i nema u tome ništa čudno ni neobično, a sve je to pomenuto ovde samo radi onih koji misle da se u svetu ništa ne dešava slučajno i da su svi, pa i najsitniji i najbeznačajniji događaji, istim koncem vezani za krupne i značajnije. Za takve podozrive ljude od važnosti je samo u čijim je rukama kraj konca i trenutak kad će biti povučen, a sve ostalo čini im se sporedno. U pomenutom slučaju ne izgleda, međutim, mnogo verovatno da je neko namerno takvim sitnicama punio rubrike listova, ili je bar teško dokazati da je ova nagla popularnost vrabaca veštački bila izazivana da bi poslužila stvaranju opšteg protivvrpčijeg raspoloženja, koje će najzad dovesti do njihovog uništenja i istrebljenja. Ali, ako je nekome zaista bila namera da malo jače cimne konac i tako da znaka od sebe, onda je to učinio već sledećim člankom koji se u glavnom listu Van Pea "Min Bau" pojavio pod od prve jasnim naslovom "Korisne i štetne ptice" i još određenijim podnaslovom "Rasa vrabaca – rasa štetočina". Mesna razglasna stanica iznela je preko zvučnika članak na pijace i ulice i prva je ovoj stvari dala naročitu ozbiljnost i težinu (što nije moglo biti sa sigurnošću utvrđeno pošto radio talasi ne ostavljaju pismenih trgova), upotrebivši termin "problem vrpčije rase", što znači da je, mada još izdaleka i uvijeno, upućivala građane da traže rešenja koje svaki problem postavlja, izaziva ili nudi.

Članak je izišao u broju od 15. sje-jia, što će reći 15. aprila, i taj je dan docnije smatran istorijski utvrđenim početkom kampanje za akciju uništenja i istrebljenja vrabaca, i kao takav slavljeno je otada ne samo u Van Peu već i u drugim gradovima i oblastima. Nije nosio potpis, što mu je davalo još veću važnost, a objavljen je na istaknutom, uvodnom mestu prve stranice lista.